

‘VOLUNTOURISM’ IN DE OPTOMETRIE:

DADENDRANG OF DUURZAAM ONTWIKKELINGSWERK?

Westerse optometristen gaan steeds vaker voor een korte periode vrijwillig werken in een land om goed te doen, zoals ikzelf ook vanaf 1999 jaarlijks naar Vietnam reis. Er is een groeiende markt van ‘voluntourism’, waarbij westerlingen reizen en tegelijkertijd vrijwilligerswerk doen. Ook zie je deze beweging in de optometrie plaatsvinden en zijn er meerdere optometristen die ‘goed doen’ en naar een ontwikkelingsland reizen. Zo’n tien jaar geleden ontstond er een publieke discussie dat kortstondige passanten in ontwikkelingsgebieden belerend en superieur waren en ongepast dadengedrag vertoonden. Ook werd de duurzaamheid ter discussie gesteld: heeft het zin om een bril voor te schrijven en vervolgens weer te vertrekken om nooit meer terug te keren?

De discussie riep bij mij gewetensvragen op waarom en hoe ik dit doe. Het antwoord is niet eenduidig. Eerlijkheidshalve moet ik toegeven dat mijn beweegredenen in eerste instantie ‘dadendrang en superioriteit’ waren, en dat is best confronterend om over jezelf te zeggen. Gaandeweg is mijn visie veranderd. Door te werken in een land waar beschikbaarheid van oogzorg niet vanzelfsprekend is, kan ik een bijdrage leveren door mijn kennis in te zetten en leer ik veel van het land zelf. Er is een ruilrelatie ontstaan: het levert mij levens- en werkervaring op en het betreffende land maakt gebruik van mijn kennis. Daarbij gun ik ieder mens goed zicht omdat uit verschillende onderzoeken is gebleken dat een persoon met slecht zicht driemaal meer kans heeft op werkloosheid, driemaal meer kans heeft op een verkeersongeval, driemaal meer kans heeft op een depressie of angststoornis en tweemaal meer kans heeft op valincidenten (WHO, 2012).

Na tweemaal in Vietnam een relatief groot aantal mensen geholpen te hebben, vertrokken wij in plaats van met een goed gevoel met een heel verdrietig gevoel: wij leverden individueel geluk voor een aantal mensen die van blind weer ziend werden, maar wij lieten duizenden mensen achter zonder enige kans op een ziend laatste stukje van hun leven. Zo ontstond in 2001 het idee om de lokale capaciteit te versterken en de infrastructuur te verbeteren. Geen snelle dadendrang door een bril aan te meten en geen plaats voor superioriteit als de hulp duurzaam moet worden. Als relatief kleine ontwikkelingsorganisatie bewandelden wij, Eye Care Foundation, samen met andere non gouvernementele organisaties (NGO’s) en Vietnamese oogartsen de route om een optometrie-opleiding op te zetten, terwijl wij onderaan de heuvel stonden en wij nog niet in staat waren het overzicht te hebben. Wij keken in dit proces tegen de heuvel op en konden er nog niet overheen kijken omdat er geen handboek was hoe in een ontwikkelingsland zo’n opleiding te starten. Een proces van onderzoeken, uitproberen met als uiteindelijk resultaat: de opleiding optometrie is in 2013 gestart en in november 2018 zullen de eerste studenten afstuderen in Ho Chi Minh City en Hanoi.

Nu zou je kunnen denken dat wij als team in Vietnam sindsdien achterover leunden, maar niets is minder waar. In Nederland heeft de optometrist een officiële erkenning sinds het jaar 2000. Wijlen oud-minister Borst, die ervoor gezorgd heeft dat het beroep een artikel 34 BIG registratie kreeg, heeft destijds een duidelijk doel voor ogen gehad: de optometrist zou de rol van huisarts in de oogheelkunde vervullen waardoor er minder mensen hoogspecialistische zorg in het

ziekenhuis nodig zouden hebben en bepaalde zorg dichtbij huis gegeven kon worden. Tot op heden heeft de optometrist deze positie niet in de Nederlandse gezondheidszorg verworven ondanks dat het aantal patiënten met een oogheelkundige zorgvraag blijft stijgen door vergrijzing, vroege opsporing van aandoeningen en betere behandelmogelijkheden (Keunen et al, 2011). Er is behoefte aan goedkopere, maar kwalitatief gelijke zorg aan de ziekenhuiszorg. De samenwerking tussen huisartsen, optometristen en oogartsen is momenteel zeer divers. Ondanks dat de behoefte er bij alle stakeholders is, is er na 18 jaar nog geen officiële positionering in de oogzorgketen in Nederland waardoor het beroep optometrie nog onvoldoende ingezet wordt waarvoor het bedoeld is. Momenteel worden er stappen voorwaarts gezet om die positie in te kunnen nemen, maar zal nog een intensief en langdurig traject zijn.

In Vietnam is de opleiding van start gegaan zonder een officiële positie in de gezondheidszorg waardoor er zorgen zijn dat zij, net zoals in Nederland, hun vak niet uit kunnen oefenen zoals het bedoeld is. Aan de andere kant, Nederland heeft er ruim 25 jaar over gedaan om het beroep optometrie op HBO-niveau te krijgen, Vietnam had hier maar een aantal jaar voor nodig. Misschien dat Vietnamese optometristen binnenkort ons komen helpen om de positionering van de grond te krijgen...?

GABRIËLLE JANSSEN

Lees op www.eyeline-magazine.nl nog een aantal anekdotes van Gabriëlle over Vietnam.